

Poročilo medijskih objav

KONS

Pripravljeno: 04.09.2023

Pojavnost:

Ključne besede v poročilu:

KONS	4
PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST	3

Pregled objav

KONS

1. 09. 2023	www.mladina.si	Stran/Termin:	SLOVENIJA
Naslov:	Zapletenost ohranjanja dosledne podobe v toku nenehnih transformacij		
Vsebina:	Razstava Adrijana Praznika v Palači Cukrarna		
Avtor:	Uredništvo		
Gesla:	KONS		
2. 09. 2023	Delo - Sobotna priloga	Stran/Termin: 20	SLOVENIJA
Naslov:	Za boljši svet se je treba angažirati in prevzeti odgovornost		
Vsebina:	Leta 2019 je bila vzpostavljena konS Platforma za sodobno raziskovalno umetnost, ki v petih slovenskih mestih povezuje devet umetnostnih institucij, v katerih se umetnost srečuje z znanostjo in tehnologijo: Zavod Kersnikova, Projekt Atol, Zavod Aksioma, Društvo Ljudmila, Zavod Cona, MKC Maribor, MC		
Avtor:	MOJCA KUMERDEJ		
Gesla:	PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST, KONS		
2. 09. 2023	times.si	Stran/Termin:	SLOVENIJA
Naslov:	Jurij Krpan: Za boljši svet se je treba angažirati in prevzeti odgovornost		
Vsebina:	Izobraževalna dejavnost platforme, ki se osredotoča na mlade, bo na festivalu Ars electronica v Linzu prejela častno omembo v kategoriji digitalna človečnost. V nadaljevanju preberite: Leta 2019 je bila vzpostavljena ...		
Avtor:	times.si		
Gesla:	KONS, PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST		
2. 09. 2023	www.delo.si	Stran/Termin:	SLOVENIJA
Naslov:	Jurij Krpan: Za boljši svet se je treba angažirati in prevzeti odgovornost		
Vsebina:	Izobraževalna dejavnost platforme, ki se osredotoča na mlade, bo na festivalu Ars electronica v Linzu prejela častno omembo v kategoriji digitalna človečnost.		
Avtor:	Mojca Kumerdej		
Gesla:	KONS, PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST		

1. 09. 2023

www.mladina.si

Stran/Termin:

Naslov: Zapletenost ohranjanja dosledne podobe v toku

Naklada:

Avtor: Uredništvo

Površina/Trajanje: 1,00

Rubrika/Oddaja:

Žanr: SPLETNI ČLANEK

Gesla: KONS

HTML LINK

MLADINA

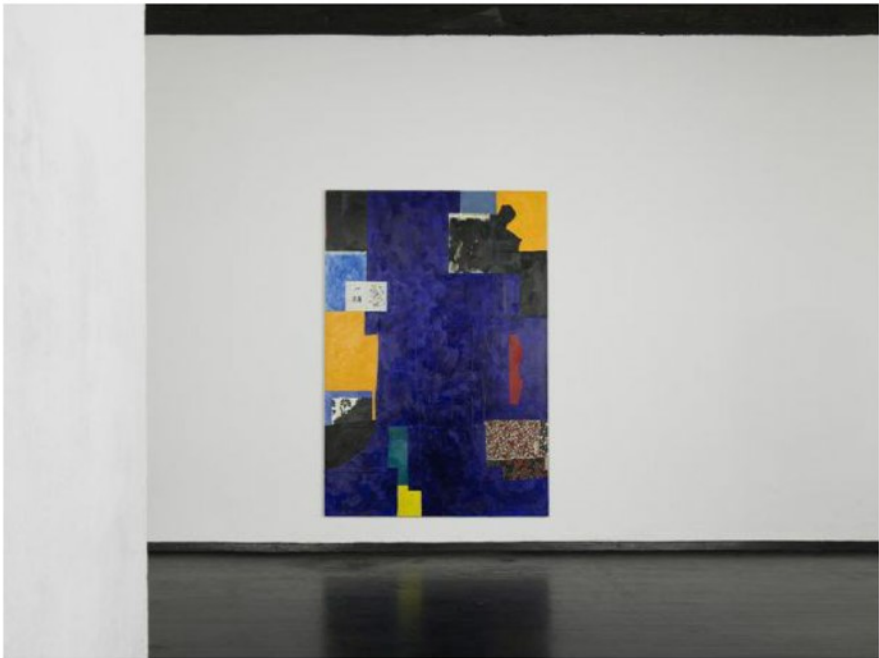
Registriraj ali prijavi se
Iskanje brez piškotkov ni možno

1. 9. 2023 | Kultura

Zapletenost ohranjanja dosledne podobe v toku nenehnih transformacij

Uredništvo

Razstava Adrijana Praznika v Palači Cukrarna

Adrijan Praznik: Blue Skies (2023)
© Jaka Babnik / osebni arhiv Adrijana Praznika

V Palači Cukrarna bodo danes, 1. septembra ob 19. uri odprli razstavo Adrijana Praznika z naslovom Modra obzorja, ki predstavlja pregled njegovega preteklega dela in se sprašuje o negotovi prihodnosti. Razstava ponuja vpogled v domeno iracionalnega in prikazuje umetniško pot Adrijana Praznika od monokromatičnih in na tekstu temelječih del do prepletanja različnih barvnih nanosov in oblik.

Naslov razstave je hommage skladbi Blue Skies avtorja Irvinga Berlina, v kateri modra barva predstavlja tako žalost (Blue Days) kot optimizem (Blue Skies Smilin' At Me). "Obzorja", zapisana v množini, nakazujejo na možnosti prihodnjih stanj, ki preko različnih mejnih in vmesnih miselnih prostorov presegajo enoznačna pojmovanja sveta.

Praznikov umetniški pristop odraža zapletenost ohranjanja dosledne podobe v toku nenehnih transformacij. Osrednje preizpraševanje vodi paradoks – želja po stabilnosti, ki je v nasprotju z neizogibnostjo sprememb. Ob tem umetnika zanimajo nepredvidljivi odkloni ali zdrsi, ki nam jih življenje pogosto postavlja na pot in prividno motijo naše projekcije prihodnosti. Tovrstne vsebine so globoko zakoreninjene v Praznikovih razmišljanjih, sorodnih filozofiji absurda, ki prikazujejo človekovo iskanje smisla kot nekaj nenehno izmuzljivega.

Praznik o svojih delih zapiše, da dela iz te serije še najbolj povzema misel Stanisława Lema iz romana Solaris, da se je človek "odpravil raziskovat druge svetove, ne da bi raziskal svoj labirint temnih prehodov in skrivnih soban in ne da bi odkril, kaj se skriva za vrati, ki jih je sam zapečatil". "O svojih delih ne morem govoriti na način, da jih pojmujem kot 'okno', ko nam nosilec odpre pogled na iluzijo stvarnega sveta, hkrati pa tudi ne gre za za premišljevanje ideje slike kot objekta ali ekranskega slikarstva. K delom te serije pristopam 'telesno', v smislu fizičnih utelešanj različnih miselnih in čutnih prostorov, ki vabijo k introspekciji," še zapiše Praznik.

Adrijan Praznik deluje kot slikar, kurator in producent. Leta 2016 je diplomiral iz slikarstva na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani. V letih 2017–2018 je obiskoval Šolo za kuratorske prakse in kritiško pisanje – Svet umetnosti. Od leta 2020 deluje kot umetniški vodja in kurator Galerije Simulaker v Novem mestu.

Kot umetnik je sodeloval na številnih razstavah doma in v tujini, med drugim na pregledni razstavi slikarstva Čas brez nedolžnosti v Moderni galeriji (2019) v Ljubljani, na skupinski razstavi Naslednjih 21 dni bo ključnih v Galeriji Škuc (2021) v Ljubljani, na mednarodno priznanem umetniškem sejmu viennacontemporary (2021) na Dunaju, na samostojni slikarski razstavi –WHERE OUR HEARTS HAVE LED US... v Zvezdnem ateljeju MGLC Švicarije (2022) v Ljubljani, na samostojni slikarski razstavi BACK TO NORMAL! v Ravnikar Gallery Space (2022) v Ljubljani idr. Kot kurator in producent je sooblikoval razstavo konSekvence v ljubljanski galeriji Cukrarna (2023), ki je nastala v sklopu projekta konS = Platforma.

Delite članek

Pisma bralcev pošljite na naslov pisma@mladina.si. Minimalni pogoj za objavo je podpis z imenom in priimkom ter naslov. Slednji ne bo javno objavljen.

Kultura

- Knjiga
- Film
- Plošča
- TV
- Portret
- Hudo
- Ulica

NAROČNINA
na Mladino & druge izdaje

TRGOVINA
drugi artikli & posebne izdaje

2. 09. 2023

Delo - Sobotna priloga

Stran/Termin: 20

Naslov: Za boljši svet se je treba angažirati in prevzeti

Naklada: 48.354,00

Avtor: MOJCA KUMERDEJ

Površina/Trajanje: 2.159,95

Rubrika/Oddaja: JURIJ KRPAN

Žanr: POROČILO

Gesla: PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST, KONS

MOJCA KUMERDEJ
 BLAŽ SAMEC

Za boljši svet se je treba angažirati in prevzeti odgovornost

Predstavitev triletnega delovanja platforme letos spomladi v Galeriji Cukrarna je poleg razstave umetniških projektov vključevala predavanja, delavnice in druge spremljevalne dogodke. Njena izobraževalna dejavnost konS ≡ PARK – Akademija za raziskovalno umetnost, ki se osredotoča na mlade, bo septembra na mednarodnem festivalu Ars electronica v Linzu prejela častno omembo v kategoriji digitalna človečnost, ki jo skupaj s festivalom podeljuje avstrijsko ministrstvo za zunanje in evropske zadeve, v festivalski kategoriji Artificial Intelligence & Life Art pa bo častno omembo prejel projekt Biobot intermedijskega umetnika Zorana Srđića Janežića, ki je pod okriljem platforme nastal v Zavodu Kersnikova.

V spletnem pogovoru, objavljenem konec leta 2020 na konS ≡ Platformi za sodobno raziskovalno umetnost, je Marko Peljhan omenil, da sta že leta 1999 pripravila elaborat omenjene platforme. Kakšna je bila vajina tedanja vizija?

Takrat sva to poimenovala Center za nove medije. Pred petindvajsetimi leti je bilo po svetu le nekaj takšnih centrov, po katerih sva se lahko zgledovala, nam najbližji je bil festival Ars electronica, ki obstaja od leta 1979 in smo ga z navdušenjem obiskovali. Imeli smo občutek, da digitalna doba ni le otrok svojega časa, ampak da bo radikalno spremenila tudi družbeno krajino. Zavedali smo se, da potrebujemo strukturo, znotraj katere bi lahko ustvarjali umetniške produkcije in na tem področju oblikovali javno mnenje. Pripravljali smo okroglo mizo o tem, kako misliti produkcijo umetnosti novih medijev, ki bi umetnikom omogočila karierno rast od manjših do večjih produkcijskih in razstavnih prostorov. Pri tem smo se zavedali, da mora biti center v Ljubljani, umetniška produkcija pa mora biti razpršena po produkcijskih vozliščih po vsej Sloveniji.

Kakšna je bila geneza ideje, ki je v dvajsetih letih pripeljala do ustanovitve konS ≡ Platforme, ki svojim članom

20

sobotna
priloga
2. septembra 2023

Jurij Krpan

Leta 2019 je bila vzpostavljena konS Platforma za sodobno raziskovalno umetnost, ki v petih slovenskih mestih povezuje devet umetnostnih institucij, v katerih se umetnost srečuje z znanostjo in tehnologijo: Zavod Kersnikova, Projekt Atol, Zavod Aksioma, Društvo Ljudmila, Zavod Cona, MKC Maribor, MC Velenje, MC LokalPatriot Novo mesto ter Akademijo umetnosti Nova Gorica. Jurij Krpan je motor konS Platforme.

omogoča tudi skupno opremo in laboratorije?

Ideja o centru za nove medije je bila večkrat predstavljena ministrstvu za kulturo, ki zanjo dolgo ni imelo razumevanja. Ko so se nevladne organizacije povezale v društvo Asociacija, sta bili v obdobju ministrovanja Majde Širce leta 2009 ustanovljeni delovni skupini za trajni dialog z nevladnim sektorjem in s samozaposlenimi v kulturi, ki delujeta še danes. Znotraj tega dialoga smo med pripravami nacionalnega programa za kulturo 2014–2017 idejo o omenjenem centru nadgradili v Black Box, ki je dobil obliko leta 2008, ko se je na festivalu Ars electronica v Linzu predstavila slovenska intermedijska umetnost. Ideja o prostoru, ki podobno kot gledališka črna škatla omogoča grajenje prostora okrog umetniških del, pa je dozorela leta 2009 v okviru prve pregledne razstave intermedijske umetnosti, postavljene v velikem studiu Viba filma v Ljubljani.

Ko je Slovenija leta 2014 prejela denar iz evropskega kohezijskega sklada z namenom, da bi ulovila korak

z razvito Evropo, je bila v slovenski nacionalni program vključena tudi naša ideja, vendar ne kot Black Box, temveč kot mreža intermedijskih centrov. Ker so na ministrstvu za kulturo naš predlog razumeli zgolj kot možnost za distribucijo denarja na intermedijski sceni, smo sodelavci na Zavodu Kersnikova vsem akterjem predstavili idejo o platformi, s katero bi umetniško produkcijo dvignili na novo raven. Osem jih je idejo sprejelo, trije pa se niso vključili in so evropska sredstva prepoznali kot priložnost za dofinanciranje svojih projektov. Tako se v okviru kohezijskih sredstev, namenjenih tovrstni umetnosti, dogajata dva projekta: v konzorcij konS so v vzhodnem delu države vključene umetnostne institucije iz Velenja, Novega mesta in Maribora ter na zahodnem iz Ljubljane in Nove Gorice, v konzorcij RUK pa na vzhodu institucije iz Maribora in Trbovelj ter na zahodu iz Kopra. Oba konzorcija morata v vzhodni kohezijski regiji porabiti 60 in v zahodni regiji 40 odstotkov sredstev.

Platformo sofinancirata ministrstvo za kulturo in evropski sklad za regionalni razvoj, toda kohezijsko obdobje je bilo omejeno na obdobje od leta 2014 do 2020.

Črpanje iz evropskega sklada za regionalni razvoj, ki je del kohezijske, je omogočeno v sedemletnem obdobju, torej do leta 2023. Platformo smo začeli konceptualno pripravljati že leta 2013, a ker so se priprave na kohezijo zelo zavlekle, smo s črpanjem sredstev začeli šele leta 2019 in se letos zaključuje. Leta 2013 je takratna premierka Alenka Bratušek ministrstvu za gospodarstvo odvzela privilegij razporejanja kohezijskih sredstev in ustanovila službo vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK), ki je črpanje omogočila tudi kulturnikom. SVRK se je z novo vlado letos preoblikovala v samostojno ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, ki razpolaga z okoli tri in pol

milijarde evrov evropskih sredstev. Gre za veliko vsoto, od katere je platforma konS z devetimi partnerji prejela 4,5 milijona evrov, isti znesek pa je prejel drugi konzorcij z le tremi partnerji. Ker je Platforma konS zasnovana kot strukturni projekt, za izvedbo katerega je potrebnih od pet do osem let, si prizadevamo, da bi bili vključeni v naslednji kohezijski program, iz katerega pa nam je država na žalost namenila polovico manj denarja.

Zakaj?

Ne vemo, o tem odloča ministrstvo za kulturo v dialogu z ministrstvom za kohezijo in regionalni razvoj, a že v času prejšnje vlade so se stvari premaknile v smer, ki nam niso v prid. Mi si želimo platformo razširiti za tri oziroma štiri partnerje. Znotraj platforme smo vzpostavili galerije in laboratorije, ki smo jih

poimenovali vozlišča, prek katerih umetniki svoja dela predstavljajo v petih mestih, od Ljubljane, Maribora, Nove Gorice, Velenja in Novega mesta, in kar zanje pomeni petkratni honorar. Da bi umetnikom zagotovili razmere za delo in preživetje, bi potrebovali dvanajst galerij po Sloveniji z dvanajstimi razstavninami. Umetniki se z leti prekarnege dela izčrpajo, zato se mnogi redno zaposlijo in ustvarjajo v prostem času. Toda umetnik s hkratnim opravljanjem dveh služb prej ali slej pregori in težko ustvari umetniški preboj.

Z izobraževanjem za različne starostne in interesne skupine ste Petkovo akademijo v Zavodu Kersnikova začeli pred desetletjem. Kako je izobraževanje organizirano v okviru platforme?

Izkušnje kažejo, da prenašanje znanja od vrha navzdol ni primerno današnjemu času, saj je z internetom dostopanje do znanja drugačno, bolj spontano, igrivo in ukrojeno posameznikovim interesom in sposobnostim. Delavnice, na katerih je od deset do največ dvanajst udeležencev, so se vsakič zelo hitro zapolnile, zato smo izobrazili mentorje, ki niso le umetniki, ampak kdorkoli z občutkom za umetnost in pedagoško delo.

Ko smo opazili, da mladi, ki so po koncu delavnic začeli prihajati v naše prostore, določene stvari poznajo bolje kot starejši, smo začeli razmišljati tudi o horizontalnem prenosu znanja. Takrat mi je v roke prišla knjiga *Nevedni učitelj* Jacquesa Rancièra, katere prevod je izšel pri zavodu Emanat, in utrnila se mi je ideja, da bi lahko otroci učili otroke, mladostniki mladostnike in podobno. Ob vprašanju, kako otroke in mladostnike motivirati za prenašanje znanja, smo dobili idejo, da bi lahko uporabili spletni interaktivni igričarski način.

Govoriva o projektu Mojbot Sigma, ki je bil predstavljen v Cukrarni in za katerega je grafično podobo prispevalo podjetje Art Rebel, umetno inteligenco,

Umetniki se z leti prekarnege dela izčrpajo, zato se mnogi redno zaposlijo in ustvarjajo v prostem času. Toda umetnik s hkratnim opravljanjem dveh služb prej ali slej pregori in težko ustvari umetniški preboj.

ki poganja virtualnega asistenta, pa podjetje Sovesall.

Tako je. Vsak udeleženec delavnice bi s svojim spletnim računom dobil svojega virtualnega asistenta Σigmo, v katerega bi bilo digitalno naloženo vse, kar bi napravil v delavnici. V ta namen je slovensko podjetje Sovesall razvilo model umetne inteligence, ki temelji na treh algoritmih: prvi zna klepetati, drugi se uči iz vprašanj in odgovorov, tretji algoritem pa bi vsako informacijo preveril, ali je skladna z ostalimi informacijami. Največji problem modelov umetne inteligence, kot je chatgpt, je namreč ta, da kradejo podatke, ki pa imajo določeno vrednost. V našem modelu pa se natanko ve, kateri podatki so udeleženci, s katerimi lahko ta stopa na podatkovni trg. Zato gradimo ekosistem, v katerega bo vgrajena intelektualna pravica in bo uporabnik v izmenjavi podatkov lahko upravljal svoje podatkovno telo. A sam vidim bistveni prispevek v tem,

da v procesu učenja ni nagrajeno osvojeno, temveč preneseno znanje. Dokler bo znanje pri uporabniku, ne bo imelo vrednosti, šele ko ga bo uporabnik predal drugim, se mu bodo prek veriženja blokov in pridobivanja certifikatov, ki jih bomo vgradili v sistem, postopoma sproščale vse funkcionalnosti tega bota.

V desetih letih smo ugotovili, da je za delavnice tako zelo velik interes, da smo zreli za akademijo v univerzitetni obliki, ki je tudi v našem srednjeročnem načrtu. S svojimi umetniškimi produkcijami, ki jih predstavljamo v mednarodnem prostoru, smo dokazali, da smo v svetovnem vrhu, in ker imamo dostop do najboljših umetnic in umetnikov na svetu, bi bila akademija izjemno kakovostna. Ob izobraževanju pa se že leta ukvarjamo tudi z inovacijami, zato smo leta 2015 pritiskali na evropsko komisijo, naj vzpostavi mehanizem, v katerem bomo iz polja umetnosti lahko prispevali ideje, kako naj bodo oblikovane digitalne tehnološke in družbene aplikacije.

Kako ste se lotili prepričevanja evropske komisije in kakšni so bili učinki?

Med letoma 2005 in 2010 je Zavod Kersnikova v poslopiju evropske komisije v Bruslju vodil konceptualno galerijo Cosinus BRX. S pomočjo izkušene diplomatke Helene Drnovšek nam je na direktoratu za znanost in raziskave, ki ga je takrat vodil komisar Janez Potočnik, uspelo doseči, da je program Horizon 2020 odprl možnost za sodelovanje umetnikov v znanstvenih in tehnoloških projektih. Neposredni učinek kampanje, ki smo jo pet let vodili v hiši evropske komisije Berlaymont, kjer so obiskovalci naših razstav lahko videli tovrstne povezave, je bil leta 2011 objavljen prvi evropski razpis, ki je povezoval umetnost, tehnologijo in znanost. Na razpis v višini 2,5 milijona

Jurij Krpan

Letnik 1961. Pobudnik in motor konS = Platforme za sodobno raziskovalno umetnost, ki se z imenom navezuje na Konse Srečka Kosovela in s tem slovensko zgodovinsko avantgar-do. Jurij Krpan je po izobrazbi arhitekt. Od leta 1995 je umetniški vodja Galerije Kapelica in pred desetletjem ustanovljenega Zavoda Kersnikova. Bil je umetniški vodja in organizator slovenskega paviljona na 50. beneškem bienalu in med letoma 2005 in 2009 galerije Cosinus BRX v zgradbi evropske komisije v Bruslju. Leta 2006 je kuriral U3 – Peti trienale sodobne slovenske umetnosti v Moderni galeriji, tri leta zatem predstavitev Galerije Kapelica na festivalu Ars electronica v Linzu, leta 2014 pa bil sokurator slovenskega paviljona na beneškem arhitekturnem bienalu. Leta 2019 ga je služba vlade za razvoj in kohezijsko politiko nagradila s priznanjem ambasador pametne specializacije.

evrov, ki je bil odprt za konzorcije z desetimi partnerji iz desetih držav, se je prijavilo štirideset konzorci-jev, torej štiristo subjektov, kar je bilo v evropski komisiji tako zelo odmevno, da je povezava umetno-sti, znanosti in tehnologije postala priporočilo.

Ker v tistem obdobju na sloven-skem ministrstvu za kulturo za to ni bilo nobenega posluha, sem leta 2015 v evropski parlament odšel s predstavnikom SVRK, kjer smo direktorji evropskih muzejev zna-nosti, centrov znanosti in podobnih inštitucij parlamentarcem predsta-vili prednosti takšnega sodelova-nja. Posledica tega srečanja je bila ustanovitev iniciative evropske komisije S+T+ARTS, ki z rezidenč-nimi in drugimi programi povezuje umetnost, znanost in industrijo z namenom prebojnega inoviranja.

Kadar od generacije z slišim, da jim je ukradena prihodnost, jim povem, da če hočeš boljši svet, se moraš za to angažirati in prevzeti odgovornost, kar pa je povezano s predanostjo. Če boš sedel doma za računalnikom in vse dneve nabijal igrice ter se smilil samemu sebi, ne moreš biti del prihodnosti, ki jo je treba nujno preusmeriti.

Kakšna je razlika med dizaj-nerskim, torej industrijskim, in umetniškim mišljenjem?

Leta 2015 smo na pobudo SVRK peljali avtobus slovenskih direktor-jev in predstavnikov ministrstev v center Ars electronica, kjer nam je direktor Future Lab Hors Hörtner predstavil, kako je mogoče v proce-su nastajanja inovacij povezati ume-tniško in dizajnersko razmišljanje. V inovacijskem procesu dizajnerji in inženirji velikokrat rešujejo na-pačni problem in pridejo do rešitve, ki je v resnici začasna. Umetniške observacije pa lažje ugledajo pasti kratkoročnega razmišljanja in spre-vidijo, v katero smer bi se bilo smi-selno usmeriti. Realizacija morda ni možna že danes, je pa mogoče ciljno sprejeti informirane odločitve, ki ne bodo pomenile odmika od trajno-stnih rešitev že danes.

Kakšna je v tem procesu vloga katalizatorjev inovacij, ki med udeleženci interdisciplinarnih konzorcijev prevajate različne diskurze?

Ko smo producenti skupaj z ume-tniki prihajali na pogovore v podje-tja, so ob direktorju prekrizanih rok sedeli skeptični inženirji in proti koncu gledali v prazno ter ume-tnikovi predstavitvi niti niso več sledili. Običajno stališče inženirjev je bilo, da projekta ni mogoče izves-ti, ker je bodisi prezahteven bodisi predrag. Ko sem videl, da dialog med umetniki in inženirji nikakor ne steče, sem kot producent začel med njimi medtirati in iskati stične točke. Inženirjem sem prevajal umetniški diskurz in umetnikom inženirski diskurz. Pri tem sem se naučil, da nikoli ne predlagam rešit-ve, saj bi to pomenilo dokazovanje moči, temveč razpiram predsodke, s čimer se začne vzpostavljati skupni prostor.

Kako pa ste si pridobili zaupanje in verodostojnost znanstvenih krogov? Pri projektih, ki so bili predstavljeni v Cukrarni, ste med drugim sodelovali z Institutom Jožefa Stefana, ljubljansko me-

dicinsko fakulteto, mariborsko fakulteto za kmetijstvo in biosis-temske vede.

Znanstveniki so s svojimi raziskava-mi in odkritji daleč pred realnostjo, zato je zanje pomembno komuni-ciranje znanosti, torej predstavitev znanosti na način, da jo bodo ljudje lahko razumeli. Medijski teoretik Marchal McLuhan je pred desetle-tji izjavil, da je vsaka tehnologija ideološka, narejena zato, da bo delala denar. A če tehnologije ne želiš uporabiti z namenom ustvar-janja kapitala, temveč kreativno, jo moraš razumeti, in glede na to, da tehnologija izvira iz znanosti, jo umetnikom najlažje razložijo znan-stveniki. Institucionalizirana oblika komunikacije znanosti se večinoma izvaja v centrih znanosti in muzejih znanosti ...

... ki pa jih Slovenija nima.

Žal ne, obstajajo le manjše inštitu-cije, kot sta Hiša eksperimentov in Tehnološki park v Celju, je pa nare-jen arhitekturni načrt za center zna-nosti ob južni ljubljanski obvoznici, ki naj bi bil zgrajen iz kohezijskih sredstev. Izdelal ga je arhitekturni biro Dekleva Gregorič, ki je zmagal na mednarodnem natečaju, priprav-

ljeni so izvedbeni načrti, za projekt je bilo že porabljenih okoli pet milijonov evrov, toda prejšnja vlada je projekt iz izvajanja umaknila, sedanja pa potrebe po gradnji centra znanosti ni prepoznala.

Poleg centrov znanosti pa pomembno obliko komuniciranja znanosti predstavlja občanska znanost, s katero se poskuša v znanstvene procese vključiti čim širša javnost. Za našo platformo predstavlja občanska znanost delo z otroki in mladino, za druge, na primer, zbiranje podatkov o temperaturi vode v nekem jezeru, ki ga merijo lokalni prebivalci, prenašanje in štetje žab čez ljubljansko Večno pot v času njihove migracije in podobno. Znanost, ki je tako kot umetnost večinoma financirana z javnimi sredstvi, se odpira z namenom, da bi komunicirala svojo potrebnost v družbi. Med pandemijo je bila v Sloveniji velika skepsa do cepljenja, kar pomeni, da je komuniciranju znanosti o cepivih na celi črti spodletelo. Povsem drugače je bilo na Portugalskem, ki ima eno najvišjih precepljenosti proti covidu-19 na svetu. Na Portugalskem je komunikacijo o znanstvenih vidikih cepiva vodil imunolog Luís Graça,

ki dobro pozna tudi polje sodobne raziskovalne umetnosti, saj je mož in sodelavec umetnice Marte de Menezes, ki smo jo predstavili tudi v Galeriji Kapelica.

Po mojih izkušnjah so za sodelovanje z umetniki najbolj odprti zrelejši znanstveniki. Polje znanosti je zelo toksično, saj med znanstveniki obstaja velika tekmovalnost. Mladi znanstveniki so še globoko v svojih dokazovanjih in strahu, da jim ne bi kdo česa ukradel, in četudi nam pri projektih pomagajo, zaradi strahu pred stigmatizacijo kolegov ne želijo biti javno navedeni. Starejši znanstveniki pa so bolj eruditski in so v večji meri sposobni refleksije svoje pozicije, pri čemer se zavedajo, da mora biti znanstveno odkritje prepoznano v družbi.

Zakaj ste uveljavljena poimenovanja tovrstnih umetniških praks, kot so novomedijska, intermedijska in hibridna umetnost, taktični mediji itd. povezali v sintagmo sodobna raziskovalna umetnost?

V zgodnjih 90. letih je bilo govora o novih medijih, a kar je bil za nekatere nov medij, je bil star medij za druge. V Sloveniji se je uveljavil

pojem intermedijška umetnost, ki ga je v svojem manifestu prvi uporabil Dick Higgins, eden od ustanoviteljev skupine Fluxus. Z leti je intermedijška umetnost postala tako zelo odprto polje, da pojem ni več označeval ničesar, poleg tega se je izpostavil še en vidik: umetniki svojega umetniškega ustvarjanja niso več prepoznavali v klasičnem smislu kot produkcijo artefaktov, temveč kot ustvarjalni proces. In če je raziskovanje legitimen pojem v znanosti, je legitimen tudi v tovrstni umetnosti.

Ker smo se zavedali pomembnosti ustvarjalnega procesa, smo ga začeli odpirati publiki. Med nastajanjem projektov smo organizirali pogo-vore, predavanja in delovne obiske laboratorijev, da bi publika bolje razumela umetniški proces in končno delo.

V Evropi, kjer je umetnost pretežno financirana iz državnih, lokalnih in evropskih sredstev, so nekateri skeptični do sredstev, ki prihajajo iz gospodarstva, saj naj bi umetniška ustvarjalnost s tem izgubila kritično ostrino do tehnologije in se prilagodila neoliberalnemu trgu.

Umetnik, ki razstavlja v javnem prostoru, daje svoje ideje na voljo zastoj, tudi podjetjem, ki pridejo na razstavo. Če pa podjetja vložijo denar v našo platformo, vse ostane na platformi, ki je narejena zato, da podpira umetniškovo ustvarjalnost in imajo umetniki od svojega dela korist. Samo z javnimi sredstvi na žalost ne moremo vzpostaviti tako dobre in funkcionalne platforme, ki bi lahko stregla umetnikom na najvišji ravni in za kar si vseskozi prizadevamo.

Drugo pa je nekaj, čemur mislim, da je šele treba dati ime. Najvišja oblika organizacije česar koli na tem svetu je participatornost, ki slehernemu človeku omogoča sodelovanje v procesih, ki ga zanimajo, sodelovanje v participatornem proračunu in participatornem oblikovanju politike, na primer, pa pomeni tudi prevzemanje odgovornosti. Kadar od generacije z slišim, da jim je ukradena prihodnost, jim povem, da če hočeš boljši svet, se moraš za to angažirati in prevzeti odgovornost, kar pa je povezano s predanostjo. Če boš sedel doma za računalnikom in vse dneve nabijal igrice ter se smilil samemu sebi, ne moreš biti del prihodnosti, ki jo je

treba nujno preusmeriti. Kajti svet, kot se nam kaže danes, vključno z učinki globalnih podnebnih sprememb, ki jih izkušamo to poletje, nikakor ni v redu.

Eden od prototipov, ki ga ponujate, je projekt Pametni vrt, katerega avtorji so Simon Gmajner, producent in koordinator Vivarija - Laboratorija za rastline, živali in robote v Zavodu Kersnikova, Gregor Krpič, eden od mentorjev Petkove akademije, ter dr. Jan Babič, dr. Marko Jamšek in Gal Sajko z Inštituta Jožefa Stefana. Pajkovski robot, ki avtonomno skrbi za vertikalni vrt, me je spomnil na film Silent Running, v katerem robot kot edini »preživeli« na vesoljski ladji sam oskrbuje rastlinjak.

Tudi meni se zdi ta projekt ena naših najlepših inovacij. Zasnovan je kot prototip, s katerim bi lahko mislili produkcijo hrane v prihodnosti, in sicer tako, da bi s tehnologijo vzpostavili ekosistem, ki bi ga upravljala nečloveška živa bitja, poleg rastlin še ribe, alge in bakterije. Ljudje smo premalo odgovorni do proizvodnje hrane. Te sicer pridelamo dovolj, a ker je ne znamo pravilno distribuirati, je na svetu še vedno veliko lakote, obenem pa z industrijskim pridelovanjem uničujemo zemljo in slabšamo kvaliteto hrane.

Pametni vrt je zasnovan kot majhen ekosistem, v katerem rastline z odzivanjem na okolje posredujejo podatke algoritmu, ki nam pove, koliko rastlin lahko pojemo, ne da bi porušili ekosistem. Sestavili smo vmesnik med rastlinami in robotom pajkom, ki zbira tri podatke: vlažnost, temperaturo in svetlobo, iz katerih bomo oblikovali algoritem, ki bo ugotavljal, kar je potrebno za dobro počutje rastlin. Rastline ne razumejo naših besed, zato moramo iz senzorjev narediti leksiko, s katero bi z rastlinami vzpostavili odnos, v katerem bi bile upoštevane, njihove »želje« pa s pomočjo tehnologije prevesti ljudem, lastnikom tega pametnega vrta.

Pametni vrt se za zdaj napaja z električno energijo, predvidevam, da naj bi ga v prihodnje napajala sončna energija.

Da, sončne in gorivne celice iz mikrobov. Na dnu pametnega vrta je zamišljen bazen z ribami, ki s pravilno bakterijsko sestavo vode lahko kvalitetneje zaliva rastline. Te bakterije omogočajo tudi elektrolizo, s katero v gorivnih celicah zbiramo energijo za robota pajka, ki ga rastline krmilijo glede na potrebe, ki jih imajo glede zalivanja in obrezovanja. Peteronogi pajek črpa elektriko prek oprijemkov na steni, kar omogoča elegantno konstrukcijo robota, ki mu ni treba prenašati težkih baterij.

Otvoritve v Cukrarni so se udeležili tudi predstavniki Ars electro-nice. Kakšen je bil njihov odziv?

Bili so navdušeni, direktorju Ars electronice Gerfriedu Stockerju pa je bilo od vsega najbolj všeč, kako smo se lotili procesa izobraževanja. V Cukrarni so bili predstavljeni fascikli z laboratorijskimi knjižicami in navodili, razvrščenimi glede na težavnostne stopnje delavnic. Vsaka delavnica ima namreč svojo knjižico z navodili, s čimer smo v izobraževanje vnesli metodo, ki jo lahko uporabi kdorkoli, s tem pa se sistematično ustvarjajo skupnost, skupna vednost in skupna ekonomija vednosti.

Pred tremi leti in pol se je Zavod Kersnikova s Kersnikove 4 preselil v nekdanje prostore Dela Revij na Likozarjevo 1, a tudi vaša tukajšnja rezidenca je na trhljih temeljih ...

S Kersnikove 4 smo se morali odseeliti, ker sta mestna občina Ljubljana in študentska organizacija stavbo brezobzirno prodali. Ob vselitvi na Likozarjevo smo vedeli, da je poslopje v stečaju, in ker smo prišli sem začasno, še nismo zamenjali imena zavoda. Prostor na 600 m², kjer imamo poleg Galerije Kapelica še tri laboratorije in pisarniške prostore, se je izkazal kot zelo primeren in si tu želimo ostati. Ker SDH zdaj poslopje prodaja, si želimo, da bi bil ta prostor izvzet iz celotne kupnine in bi ga bodisi sami s kreditom odkupili bodisi bi bil z ministrstva za gospodarstvo prenesen na ministrstvo za kulturo in bi zanj plačevali najemnino podobno, kot jo plačujejo uporabniki Metelkove 6.

Zavod Kersnikova je institucija v javnem interesu, ki je pomembna ne le za slovenski, ampak tudi mednarodni prostor. Smo del širšega ekosistema, ki je vgrajen v evropske razpise, saj 75 odstotkov sredstev pridobimo iz evropskih projektov. Če bi izgubili prostor, bi to ogrozilo vsaj osem evropskih mednarodnih konzorcijev, v katere smo trenutno vključeni. Poleg tega prihodnje leto junija v Ljubljani organiziramo konferenco Evropske mreže centrov znanosti in muzejev znanosti Ecsite, ki bo potekala na Gospodarskem razstavišču in drugod po Ljubljani in se je bo udeležilo 1200 strokovnjakov iz Evrope in od drugod po svetu. Ne znam si predstavljati, kako bi lahko konferenco in druge tekoče projekte izpeljali brez svojega prostora.

In kakšni so obeti?

Na ministrstvu za kulturo so pokazali pripravljenost, da stopijo v dialog s SDH, za katerega pa bi bila merodajna samo odločitev vlade, da je Zavod Kersnikova v takšnem javnem interesu, da se iz celotne kupnine naš prostor izloči. Kupnina za to in zgradbo poleg je sedem milijonov evrov, znotraj katere »naših« 600 m² predstavlja le nekaj odstotkov. Dražba je razpisana za 28. avgusta, zdaj je čas dopustov, voda nam teče v grlo in le upam lahko, da bomo ob objavi najinega intervjuja imeli dobre novice. ●

Pametni vrt je zasnovan kot majhen ekosistem, v katerem rastline z odzivanjem na okolje posredujejo podatke algoritmu, ki nam pove, koliko rastlin lahko pojemo, ne da bi porušili ekosistem.

2. 09. 2023	times.si	Stran/Termin:
Naslov:	Jurij Krpan: Za boljši svet se je treba angažirati in	Naklada:
Avtor:	times.si	Površina/Trajanje: 1,00
Rubrika/Oddaja:	Žanr: SPLETNI ČLANEK	
Gesla:	KONS, PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST	

HTML LINK

Jurij Krpan: Za boljši svet se je treba angažirati in prevzeti odgovornost

Izobraževalna dejavnost platforme, ki se osredotoča na mlade, bo na festivalu Ars electronica v Linzu prejela častno omembo v kategoriji digitalna človečnost. V nadaljevanju preberite: Leta 2019 je bila vzpostavljena ... · Delo · 43m

[galerija kapelica](#) [jurij krpan](#) [kons platforma](#) [pametni vrt](#) [zavod kersnikova](#) [ars electronica](#) [objavi](#) [tvitaj](#)

2. 09. 2023 www.delo.si

Stran/Termin:

Naslov: Jurij Krpan: Za boljši svet se je treba angažirati in

Naklada:

Avtor: Mojca Kumerdej

Površina/Trajanje: 1,00

Rubrika/Oddaja:

Žanr: SPLETNI ČLANEK

Gesla: KONS, PLATFORMA ZA SODOBNO RAZISKOVALNO UMETNOST

HTML LINK

Izobraževalna dejavnost platforme, ki se osredotoča na mlade, bo na festivalu Ars electronica v Linzu prejela častno omembo v kategoriji digitalna človečnost.

Leta 2019 je bila vzpostavljena [konS](#) ≡ [Platforma za sodobno raziskovalno umetnost](#), ki v petih slovenskih mestih povezuje devet umetnostnih institucij, v katerih se umetnost srečuje z znanostjo in tehnologijo: Zavod Kersnikova, Projekt Atol, Zavod Aksioma, Društvo Ljudmila, Zavod Cona, MKC Maribor, MC Velenje, MC LokalPatriot Novo mesto ter Akademijo umetnosti Nova Gorica. Jurij Krpan je motor [konS](#) ≡ Platforme.

Predstavitel triletnega delovanja platforme letos spomladi v Galeriji Cukrarna je poleg razstave umetniških projektov vključevala predavanja, delavnice in druge spremljevalne dogodke. Njena izobraževalna dejavnost [konS](#) ≡ PARK – Akademija za raziskovalno umetnost, ki se osredotoča na mlade, bo septembra na mednarodnem festivalu Ars electronica v Linzu prejela častno omembo v kategoriji digitalna človečnost, ki jo skupaj s festivalom podeljuje avstrijsko ministrstvo za zunanje in evropske zadeve, v festivalski kategoriji Artificial Intelligence & Life Art pa bo častno omembo prejel projekt Biobot intermedijskega umetnika Zorana Srdića Janežiča, ki je pod okriljem platforme nastal v Zavodu Kersnikova.

V spletnem pogovoru, objavljenem konec leta 2020 na [konS](#) ≡ [Platformi za sodobno raziskovalno umetnost](#), je Marko Peljhan omenil, da sta že leta 1999 pripravila elaborat omenjene platforme. Kakšna je bila vajina tedanja vizija?

Takrat sva to poimenovala Center za nove medije. Pred petindvajsetimi leti je bilo po svetu le nekaj takšnih centrov, po katerih sva se lahko zgledovala, nam najbližji je bil festival Ars electronica, ki obstaja od leta 1979 in smo ga z navdušenjem obiskovali. Imeli smo občutek, da digitalna doba ni le otrok svojega časa, ampak da bo radikalno spremenila tudi družbeno krajino.

Vsako naše dejanje, reakcija in emocija je vir podatkov

Zavedali smo se, da potrebujemo strukturo, znotraj katere bi lahko ustvarjali umetniške produkcije in na tem področju oblikovali javno mnenje. Pripravljali smo okrogle mize o tem, kako misliti produkcijo umetnosti novih medijev, ki bi umetnikom omogočila karierno rast od manjših do večjih produkcijskih in razstavnih prostorov. Pri tem smo se zavedali, da mora biti center v Ljubljani, umetniška produkcija pa mora biti razpršena po produkcijskih vozliščih po vsej Sloveniji.

Kakšna je bila geneza ideje, ki je v dvajsetih letih pripeljala do ustanovitve [konS](#) ≡ Platforme, ki svojim članom omogoča tudi skupno opremo in laboratorije?

Ideja o centru za nove medije je bila večkrat predstavljena ministrstvu za kulturo, ki zanj dolgo ni imelo razumevanja. Ko so se nevladne organizacije povezale v društvo Asociacija, sta bili v obdobju ministrovanja Majde Širce leta 2009 ustanovljeni delovni skupini za trajni dialog z nevladnim sektorjem in s samozaposlenimi v kulturi, ki delujeta še danes. Znotraj tega dialoga smo med pripravami nacionalnega programa za kulturo 2014–2017 idejo o omenjenem centru nadgradili v Black Box, ki je dobil obliko leta 2008, ko se je na festivalu Ars electronica v Linzu predstavila slovenska intermedijska umetnost. Ideja o prostoru, ki podobno kot gledališka črna škatla omogoča grajenje prostora okrog umetniških del, pa je dozorela leta 2009 v okviru prve pregledne razstave intermedijske umetnosti, postavljene v velikem studiu Viba filma v Ljubljani.

»Ko sem videl, da dialog med umetniki in inženirji nikakor ne steče, sem kot producent začel med njimi mediirati in iskati stične točke. Inženirjem sem prevajal umetniški diskurz in umetnikom inženirski diskurz.« FOTO: Blaž Samec/DELO

Ko je Slovenija leta 2014 prejela denar iz evropskega kohezijskega sklada z namenom, da bi ulovila korak z razvito Evropo, je bila v slovenski nacionalni program vključena tudi naša ideja, vendar ne kot Black Box, temveč kot mreža intermedijskih centrov. Ker so na ministrstvu za kulturo naš predlog razumeli zgolj kot možnost za distribucijo denarja na intermedijski sceni,

smo sodelavci na Zavodu Kersnikova vsem akterjem predstavili idejo o platformi, s katero bi umetniško produkcijo dvignili na novo raven. Osem jih je idejo sprejelo, trije pa se niso vključili in so evropska sredstva prepoznali kot priložnost za dofinanciranje svojih projektov.

Tako se v okviru kohezijskih sredstev, namenjenih tovrstni umetnosti, dogajata dva projekta: v konzorcij **konS** so v vzhodnem delu države vključene umetnostne institucije iz Velenja, Novega mesta in Maribora ter na zahodnem iz Ljubljane in Nove Gorice, v konzorcij RUK pa na vzhodu institucije iz Maribora in Trbovelj ter na zahodu iz Kopra. Oba konzorcija morata v vzhodni kohezijski regiji porabiti 60 in v zahodni regiji 40 odstotkov sredstev.

Platformo sofinancirata ministrstvo za kulturo in evropski sklad za regionalni razvoj, toda kohezijsko obdobje je bilo omejeno na obdobje od leta 2014 do 2020.

Črpanje iz evropskega sklada za regionalni razvoj, ki je del kohezije, je omogočeno v sedemletnem obdobju, torej do leta 2023. Platformo smo začeli konceptualno pripravljati že leta 2013, a ker so se priprave na kohezijo zelo zavlekale, smo s črpanjem sredstev začeli šele leta 2019 in se letos zaključuje. Leta 2013 je takratna premierka Alenka Bratušek ministrstvu za gospodarstvo odvzela privilegij razporejanja kohezijskih sredstev in ustanovila službo vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK), ki je črpanje omogočila tudi kulturnikom.

SVRK se je z novo vlado letos preoblikovala v samostojno ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, ki razpolaga z okoli tri in pol milijarde evrov evropskih sredstev. Gre za veliko vsoto, od katere je platforma **konS** z devetimi partnerji prejela 4,5 milijona evrov, isti znesek pa je prejel drugi konzorcij z le tremi partnerji. Ker je Platforma **konS** zasnovana kot strukturni projekt, za izvedbo katerega je potrebnih od pet do osem let, si prizadevamo, da bi bili vključeni v naslednji kohezijski program, iz katerega pa nam je država na žalost namenila polovico manj denarja.

Zakaj?

Ne vemo, o tem odloča ministrstvo za kulturo v dialogu z ministrstvom za kohezijo in regionalni razvoj, a že v času prejšnje vlade so se stvari premaknile v smer, ki nam niso v prid. Mi si želimo platformo razširiti za tri oziroma štiri partnerje. Znotraj platforme smo vzpostavili galerije in laboratorije, ki smo jih poimenovali vozlišča, prek katerih umetniki svoja dela predstavljajo v petih mestih, od Ljubljane, Maribora, Nove Gorice, Velenja in Novega mesta, in kar zanje pomeni petkratni honorar. Da bi umetnikom zagotovili razmere za delo in preživetje, bi potrebovali dvanajst galerij po Sloveniji z dvanajstimi razstavninami. Umetniki se z leti prekarnege dela izčrpajo, zato se mnogi redno zaposlijo in ustvarjajo v prostem času. Toda umetnik s hkratnim opravljanjem dveh služb prej ali slej pregori in težko ustvari umetniški preboj.

Z izobraževanjem za različne starostne in interesne skupine ste Petkovo akademijo v Zavodu Kersnikova začeli pred desetletjem. Kako je izobraževanje organizirano v okviru platforme? Izkušnje kažejo, da prenašanje znanja od vrha navzdol ni primerno današnjemu času, saj je z internetom dostopanje do znanja drugačno, bolj spontano, igrivo in ukrojeno posameznikovim interesom in sposobnostim. Delavnice, na katerih je od deset do največ dvanajst udeležencev, so se vsakič zelo hitro zapolnile, zato smo izobrazili mentorje, ki niso le umetniki, ampak kdorkoli z občutkom za umetnost in pedagoško delo.

Jurij Krpan

Letnik 1961. Pobudnik in motor **konS** ≡ **Platforme za sodobno raziskovalno umetnost**, ki se z imenom navezuje na Konse Srečka Kosovela in s tem slovensko zgodovinsko avantgardo. Jurij Krpan je po izobrazbi arhitekt. Od leta 1995 je umetniški vodja Galerije Kapelica in pred desetletjem ustanovljenega Zavoda Kersnikova. Bil je umetniški vodja in organizator slovenskega paviljona na 50. beneškem bienalu in med letoma 2005 in 2009 galerije Cosinus BRX v zgradbi evropske komisije v Bruslju. Leta 2006 je kuriral U3 – Peti trienale sodobne slovenske umetnosti v Moderni galeriji, tri leta zatem predstavitev Galerije Kapelica na festivalu Ars electronica v Linzu, leta 2014 pa bil sokurator slovenskega paviljona na beneškem arhitekturnem bienalu. Leta 2019 ga je služba vlade za razvoj in kohezijsko politiko nagradila s priznanjem ambasador pametne specializacije. Ko smo opazili, da mladi, ki so po koncu delavnic začeli prihajati v naše prostore, določene stvari poznajo bolje kot starejši, smo začeli razmišljati tudi o horizontalnem prenosu znanja. Takrat mi je v roke prišla knjiga Nevedni učitelj Jacquesa Rancičra, katere prevod je izšel pri zavodu Emanat, in utrnila se mi je ideja, da bi lahko otroci učili otroke, mladostniki mladostnike in podobno. Ob vprašanju, kako otroke in mladostnike motivirati za prenašanje znanja, smo dobili idejo, da bi lahko uporabili spletni interaktivni igričarski način.

Govoriva o projektu Mojbot Σ igma, ki je bil predstavljen v Cukrarni in za katerega je grafično podobo prispevalo podjetje Art Rebel, umetno inteligenco, ki poganja virtualnega asistenta, pa podjetje Solvesall.

Tako je. Vsak udeleženec delavnice bi s svojim spletnim računom dobil svojega virtualnega asistenta Σ igmo, v katerega bi bilo digitalno naloženo vse, kar bi napravil v delavnici. V ta namen je slovensko podjetje Solvesall razvilo model umetne inteligence, ki temelji na treh algoritmihi: prvi zna klepetati, drugi se uči iz vprašanj in odgovorov, tretji algoritem pa bi vsako informacijo preveril, ali je skladna z ostalimi informacijami. Največji problem modelov umetne inteligence, kot je chatgpt, je namreč ta, da kradejo podatke, ki pa imajo določeno vrednost. V našem modelu pa se natanko ve, kateri podatki so udeleženci, s katerimi lahko ta stopa na podatkovni trg. Zato gradimo ekosistem, v katerega bo vgrajena intelektualna pravica in bo uporabnik v izmenjavi podatkov lahko upravljal svoje podatkovno telo. A sam vidim bistveni prispevek v tem, da v procesu učenja ni nagrajeno usvojeno, temveč preneseno znanje. Dokler bo znanje pri uporabniku, ne bo imelo vrednosti, šele ko ga bo uporabnik predal drugim, se mu bodo prek veriženja blokov in pridobivanja certifikatov, ki jih bomo vgradili v sistem, postopoma sproščale vse funkcionalnosti tega bota.

Umetniki se z leti prekarne delo izčrpajo, zato se mnogi redno zaposlijo in ustvarjajo v prostem času. Toda umetnik s hkratnim opravljanjem dveh služb prej ali slej pregori in težko ustvari umetniški preboj.

V desetih letih smo ugotovili, da je za delavnice tako zelo velik interes, da smo zreli za akademijo v univerzitetni obliki, ki je tudi v našem srednjeročnem načrtu. S svojimi umetniškimi produkcijami, ki jih predstavljamo v mednarodnem prostoru, smo dokazali, da smo v svetovnem vrhu, in ker imamo dostop do najboljših umetnic in umetnikov na svetu, bi bila akademija izjemno kakovostna. Ob izobraževanju pa se že leta ukvarjamo tudi z inovacijami, zato smo leta 2015 pritiskali na evropsko komisijo, naj vzpostavi mehanizem, v katerem bomo iz polja umetnosti lahko prispevali ideje, kako naj bodo oblikovane digitalne tehnološke in družbene aplikacije.

Kako ste se lotili prepričevanja evropske komisije in kakšni so bili učinki?

Med letoma 2005 in 2010 je Zavod Kersnikova v posloplju evropske komisije v Bruslju vodil konceptualno galerijo Cosinus BRX. S pomočjo izkušene diplomatke Helene Drnovšek nam je na direktoratu za znanost in raziskave, ki ga je takrat vodil komisar Janez Potočnik, uspelo doseči, da je program Horizon 2020 odprl možnost za sodelovanje umetnikov v znanstvenih in tehnoloških projektih. Neposredni učinek kampanje, ki smo jo pet let vodili v hiši evropske komisije Berlaymont, kjer so obiskovalci naših razstav lahko videli tovrstne povezave, je bil leta 2011 objavljen prvi evropski razpis, ki je povezoval umetnost, tehnologijo in znanost. Na razpis v višini 2,5 milijona evrov, ki je bil odprt za konzorcije z desetimi partnerji iz desetih držav, se je prijavilo štirideset konzorcijev, torej štiristo subjektov, kar je bilo v evropski komisiji tako zelo odmevno, da je povezava umetnosti, znanosti in tehnologije postala priporočilo.

Ker v tistem obdobju na slovenskem ministrstvu za kulturo za to ni bilo nobenega posluha, sem leta 2015 v evropski parlament odšel s predstavnikom SVRK, kjer smo direktorji evropskih muzejev znanosti, centrov znanosti in podobnih inštitucij parlamentarcem predstavili prednosti takšnega sodelovanja. Posledica tega srečanja je bila ustanovitev iniciative evropske komisije S+T+ARTS, ki z rezidenčnimi in drugimi programi povezuje umetnost, znanost in industrijo z namenom prebojnega inoviranja.

Kakšna je razlika med dizajnerskim, torej industrijskim, in umetniškim mišljenjem?

Leta 2015 smo na pobudo SVRK peljali avtobus slovenskih direktorjev in predstavnikov ministrstev v center Ars electronica, kjer nam je direktor Future Lab Hors Hörtner predstavil, kako je mogoče v procesu nastajanja inovacij povezati umetniško in dizajnersko razmišljanje. V inovacijskem procesu dizajnerji in inženirji velikokrat rešujejo napačni problem in pridejo do rešitve, ki je v resnici začasna. Umetniške observacije pa lažje ugledajo past kratkoročnega razmišljanja in sprevidijo, v katero smer bi se bilo smiselno usmeriti. Realizacija morda ni možna že danes, je pa mogoče ciljno sprejeti informirane odločitve, ki ne bodo pomenile odmika od trajnostnih rešitev že danes.

Kakšna je v tem procesu vloga katalizatorjev inovacij, ki med udeleženci interdisciplinarnih konzorcijev prevajate različne diskurze?

Ko smo producenti skupaj z umetniki prihajali na pogovore v podjetja, so ob direktorju prekrizanih rok sedeli skeptični inženirji in proti koncu gledali v prazno ter umetnikovi predstavitvi niti niso več sledili.

Običajno stališče inženirjev je bilo, da projekta ni mogoče izvesti, ker je bodisi prezahteven bodisi predrag. Ko sem videl, da dialog med umetniki in inženirji nikakor ne steče, sem kot producent začel med njimi medirati in iskati stične točke. Inženirjem sem prevajal umetniški diskurz in umetnikom inženirski diskurz. Pri tem sem se naučil, da nikoli ne predlagam rešitve, saj bi to pomenilo dokazovanje moči, temveč razpiram predsodke, s čimer se začne vzpostavljati skupni prostor. Kako pa ste si pridobili zaupanje in verodostojnost znanstvenih krogov? Pri projektih, ki so bili predstavljeni v Cukrarni, ste med drugim sodelovali z Institutom Jožefa Stefana, ljubljansko medicinsko fakulteto, mariborsko fakulteto za kmetijstvo in biosistemske vede.

Znanstveniki so s svojimi raziskavami in odkritji daleč pred realnostjo, zato je zanje pomembno komuniciranje znanosti, torej predstavitev znanosti na način, da jo bodo ljudje lahko razumeli. Medijski teoretik Marchal McLuhan je pred desetletji izjavil, da je vsaka tehnologija ideološka, narejena zato, da bo delala denar. A če tehnologije ne želiš uporabiti z namenom ustvarjanja kapitala, temveč kreativno, jo moraš razumeti, in glede na to, da tehnologija izvira iz znanosti, jo umetnikom najlažje razložijo znanstveniki. Institucionalizirana oblika komunikacije znanosti se večinoma izvaja v centrih znanosti in muzejih znanosti ...

... ki pa jih Slovenija nima.

Žal ne, obstajajo le manjše inštitucije, kot sta Hiša eksperimentov in Tehnološki park v Celju, je pa narejen arhitekturni načrt za center znanosti ob južni ljubljanski obvoznici, ki naj bi bil zgrajen iz kohezijskih sredstev. Izdelal ga je arhitekturni biro Dekleva Gregorič, ki je zmagal na mednarodnem natečaju, pripravljeni so izvedbeni načrti, za projekt je bilo že porabljenih okoli pet milijonov evrov, toda prejšnja vlada je projekt iz izvajanja umaknila, sedanja pa potrebe po gradnji centra znanosti ni prepoznala.

Jurij Krpan: »Pametni vrt je zasnovan kot majhen ekosistem, v katerem rastline z odzivanjem na okolje posredujejo podatke algoritmu, ki nam pove, koliko rastlin lahko pojemo, ne da bi porušili ekosistem.« FOTO: Blaž Samec/DELO

Poleg centrov znanosti pa pomembno obliko komuniciranja znanosti predstavlja občanska znanost, s katero se poskuša v znanstvene procese vključiti čim širšo javnost. Za našo platformo predstavlja občanska znanost delo z otroki in mladino, za druge, na primer, zbiranje podatkov o temperaturi vode v nekem jezeru, ki ga merijo lokalni prebivalci, prenašanje in štetje žab čez ljubljansko Večno pot v času njihove migracije in podobno.

Znanost, ki je tako kot umetnost večinoma financirana z javnimi sredstvi, se odpira z namenom, da bi komunicirala svojo potrebnost v družbi. Med pandemijo je bila v Sloveniji velika skepsa do cepljenja, kar pomeni, da je komuniciranju znanosti o cepivih na celi črti spodletelo. Povsem drugače je bilo na Portugalskem, ki ima eno najvišjih precepljenosti proti covidu-19 na svetu. Na Portugalskem je komunikacijo o znanstvenih vidikih cepiva vodil imunolog Luís Graça, ki dobro pozna tudi polje sodobne raziskovalne umetnosti, saj je mož in sodelavec umetnice Marte de Menezes, ki smo jo predstavili tudi v Galeriji Kapelica.

Po mojih izkušnjah so za sodelovanje z umetniki najbolj odprti zrelejši znanstveniki. Polje znanosti je zelo toksično, saj med znanstveniki obstaja velika tekmovalnost. Mladi znanstveniki so še globoko v svojih dokazovanjih in strahu, da jim ne bi kdo česa ukradel, in četudi nam pri projektih pomagajo, zaradi strahu pred stigmatizacijo kolegov ne želijo biti javno navedeni. Starejši znanstveniki pa so bolj eruditski in so v večji meri sposobni refleksije svoje pozicije, pri čemer se zavedajo, da mora biti znanstveno odkritje prepoznano v družbi.

Zakaj ste uveljavljena poimenovanja tovrstnih umetniških praks, kot so novomedijska, intermedijska in hibridna umetnost, taktični mediji itd. povezali v sintagmo sodobna raziskovalna umetnost?

V zgodnjih 90. letih je bilo govora o novih medijih, a kar je bil za nekatere nov medij, je bil star medij za druge. V Sloveniji se je uveljavil pojem intermedijska umetnost, ki ga je v svojem manifestu prvi uporabil Dick Higgins, eden od ustanoviteljev skupine Fluxus. Z leti je intermedijska umetnost postala tako zelo odprto polje, da pojem ni več označeval ničesar, poleg tega se je izpostavil še en vidik: umetniki svojega umetniškega ustvarjanja niso več prepoznavali v klasičnem smislu kot produkcijo artefaktov, temveč kot ustvarjalni proces. In če je raziskovanje legitimen pojem v znanosti, je legitimen tudi v tovrstni umetnosti.

Ker smo se zavedali pomembnosti ustvarjalnega procesa, smo ga začeli odpirati publiki. Med nastajanjem projektov smo organizirali pogovore, predavanja in delovne obiske laboratorijev, da bi publika bolje razumela umetniški proces in končno delo.

V Evropi, kjer je umetnost pretežno financirana iz državnih, lokalnih in evropskih sredstev, so nekateri skeptični do sredstev, ki prihajajo iz gospodarstva, saj naj bi umetniška ustvarjalnost s tem izgubila kritično ostrino do tehnologije in se prilagodila neoliberalnemu trgu.

Umetnik, ki razstavlja v javnem prostoru, daje svoje ideje na voljo zastonj, tudi podjetjem, ki pridejo na razstavo. Če pa podjetja vložijo denar v našo platformo, vse ostane na platformi, ki je narejena zato, da podpira umetnikovo ustvarjalnost in imajo umetniki od svojega dela korist. Samo z javnimi sredstvi na žalost ne moremo vzpostaviti tako dobre in funkcionalne platforme, ki bi lahko stregla umetnikom na najvišji ravni in za kar si vseskozi prizadevamo.

Ob izobraževanju se že leta ukvarjamo tudi z inovacijami, zato smo leta 2015 pritiskali na evropsko komisijo, naj vzpostavi mehanizem, v katerem bomo iz polja umetnosti lahko prispevali ideje, kako naj bodo oblikovane digitalne tehnološke in družbene aplikacije.

Drugo pa je nekaj, čemur mislim, da je šele treba dati ime. Najvišja oblika organizacije česarkoli na tem svetu je participatornost, ki slehernemu človeku omogoča sodelovanje v procesih, ki ga zanimajo, sodelovanje v participatornem proračunu in participatornem oblikovanju politike, na primer, pa pomeni tudi prevzemanje odgovornosti. Kadar od generacije z slišim, da jim je ukradena prihodnost, jim povem, da če hočeš boljši svet, se moraš za to angažirati in prevzeti odgovornost, kar pa je povezano s predanostjo. Če boš sedel doma za računalnikom in vse dneve nabijal igrice ter se smilil samemu sebi, ne moreš biti del prihodnosti, ki jo je treba nujno preusmeriti. Kajti svet, kot se nam kaže danes, vključno z učinki globalnih podnebnih sprememb, ki jih izkušamo to poletje, nikakor ni v redu.

Eden od prototipov, ki ga ponujate, je projekt Pametni vrt, katerega avtorji so Simon Gmajner, producent in koordinator Vivarija - Laboratorija za rastline, živali in robote v Zavodu Kersnikova, Gregor Krpič, eden od mentorjev Petkove akademije, ter dr. Jan Babič, dr. Marko Jamšek in Gal Sajko z Inštituta Jožefa Stefana. Pajkovski robot, ki avtonomno skrbi za vertikalni vrt, me je spomnil na film Silent Running, v katerem robot kot edini »preživeli« na vesoljski ladji sam oskrbuje rastlinjak. Tudi meni se zdi ta projekt ena naših najlepših inovacij. Zasnovan je kot prototip, s katerim bi lahko mislili produkcijo hrane v prihodnosti, in sicer tako, da bi s tehnologijo vzpostavili ekosistem, ki bi ga upravljal nečloveška živa bitja, poleg rastlin še ribe, alge in bakterije. Ljudje smo premalo odgovorni do proizvodnje hrane. Te sicer pridelamo dovolj, a ker je ne znamo pravilno distribuirati, je na svetu še vedno veliko lakote, obenem pa z industrijskim pridelovanjem uničujemo zemljo in slabšamo kvaliteto hrane.

Pametni vrt je zasnovan kot majhen ekosistem, v katerem rastline z odzivanjem na okolje posredujejo podatke algoritmu, ki nam pove, koliko rastlin lahko pojemo, ne da bi porušili ekosistem. Sestavili smo vmesnik med rastlinami in robotom pajkom, ki zbira tri podatke: vlažnost, temperaturo in svetlobo, iz katerih bomo oblikovali algoritem, ki bo ugotavljal, kar je potrebno za dobro počutje rastlin. Rastline ne razumejo naših besed, zato moramo iz senzorjev narediti leksiko, s katero bi z rastlinami vzpostavili odnos, v katerem bi bile upoštrevane, njihove »želje« pa s pomočjo tehnologije prevesti ljudem, lastnikom tega pametnega vrta.

Pametni vrt se za zdaj napaja z električno energijo, predvidevam, da naj bi ga v prihodnje napajala sončna energija.

Da, sončne in gorivne celice iz mikrobov. Na dnu pametnega vrta je zamišljen bazen z ribami, ki s pravilno bakterijsko sestavo vode lahko kvalitetneje zaliva rastline. Te bakterije omogočajo tudi elektrolizo, s katero v gorivnih celicah zbiramo energijo za robota pajka, ki ga rastline krmilijo glede na potrebe, ki jih imajo glede zalivanja in obrezovanja. Peteronogi pajek črpa elektriko prek oprijemkov na steni, kar omogoča elegantno konstrukcijo robota, ki mu ni treba prenašati težkih baterij.

Otvoritve v Cukrarni so se udeležili tudi predstavniki Ars electronice. Kakšen je bil njihov odziv? Bili so navdušeni, direktorju Ars electronice Gerd Stöckertu pa je bilo od vsega najbolj všeč, kako smo se lotili procesa izobraževanja. V Cukrarni so bili predstavljeni fascikli z laboratorijskimi knjižicami in navodili, razvrščenimi glede na težavnostne stopnje delavnic. Vsaka delavnica ima namreč svojo knjižico z navodili, s čimer smo v izobraževanje vnesli metodo, ki jo lahko uporabi kdorkoli, s tem pa se sistematično ustvarjajo skupnost, skupna vrednost in skupna ekonomija vrednosti.

Pred tremi leti in pol se je Zavod Kersnikova s Kersnikove 4 preselil v nekdanje prostore Dela Revij

na Likozarjevo 1, a tudi vaša tukajšnja rezidenca je na trhlih temeljih ...

S Kersnikove 4 smo se morali odseliti, ker sta mestna občina Ljubljana in študentska organizacija stavbo brezobzirno prodali. Ob vselitvi na Likozarjevo smo vedeli, da je poslopje v stečaju, in ker smo prišli sem začasno, še nismo zamenjali imena zavoda. Prostor na 600 m², kjer imamo poleg Galerije Kapelica še tri laboratorije in pisarniške prostore, se je izkazal kot zelo primeren in si tu želimo ostati. Ker SDH zdaj poslopje prodaja, si želimo, da bi bil ta prostor izvzet iz celotne kupnine in bi ga bodisi sami s kreditom odkupili bodisi bi bil z ministrstva za gospodarstvo prenesen na ministrstvo za kulturo in bi zanj plačevali najemnino podobno, kot jo plačujejo uporabniki Metelkove 6.

Zavod Kersnikova je institucija v javnem interesu, ki je pomembna ne le za slovenski, ampak tudi mednarodni prostor. Smo del širšega ekosistema, ki je vgrajen v evropske razpise, saj 75 odstotkov sredstev pridobimo iz evropskih projektov. Če bi izgubili prostor, bi to ogrozilo vsaj osem evropskih mednarodnih konzorcijev, v katere smo trenutno vključeni.

Zavod Kersnikova je institucija v javnem interesu, ki je pomembna ne le za slovenski, ampak tudi mednarodni prostor. Smo del širšega ekosistema, ki je vgrajen v evropske razpise, saj 75 odstotkov sredstev pridobimo iz evropskih projektov. Če bi izgubili prostor, bi to ogrozilo vsaj osem evropskih mednarodnih konzorcijev, v katere smo trenutno vključeni. Poleg tega prihodnje leto junija v Ljubljani organiziramo konferenco Evropske mreže centrov znanosti in muzejev znanosti Ecsite, ki bo potekala na Gospodarskem razstavišču in drugod po Ljubljani in se je bo udeležilo 1200 strokovnjakov iz Evrope in od drugod po svetu. Ne znam si predstavljati, kako bi lahko konferenco in druge tekoče projekte izpeljali brez svojega prostora.

In kakšni so obeti?

Na ministrstvu za kulturo so pokazali pripravljenost, da stopijo v dialog s SDH, za katerega pa bi bila merodajna samo odločitev vlade, da je Zavod Kersnikova v takšnem javnem interesu, da se iz celotne kupnine naš prostor izloči. Kupnina za to in zgradbo poleg je sedem milijonov evrov, znotraj katere »naših« 600 m² predstavlja le nekaj odstotkov. Dražba je razpisana za 28. avgusta, zdaj je čas dopustov, voda nam teče v grlo in le upam lahko, da bomo ob objavi najinega intervjuja imeli dobre novice.